

4. Het verhaal over Jona

Jona... Een verhalenboekje voor kinderen? In ieder geval een boekje vol humor en buitengewone dingen. De inhoud zet aan tot verschillende manieren van lezen: voor de enen is het een waargebeurd verhaal; voor anderen eerder fictie; en nog anderen zien er een fictief verhaal in dat steunt op waargebeurde feiten (Zie 2 Koningen 14:25).

Eigenlijk is dit niet zo belangrijk: het verhaal leest als een parabel, een verhaal dat ons kan verbazen, dat ons soms op het verkeerde been zet en op die manier een goddelijke boodschap bevat voor al wie het leest.

Het verhaal is heel mooi opgebouwd, als een soort theaterspel in 2 bedrijven met telkens 3 scènes.

1ste bedrijf

Scène 1: roeping en vlucht (1:1-3). **Scène 2: de storm** (1:4-16). **Scène 3: redding** (2:1-11)

2de bedrijf

Scène 1: 2de roeping (3:1-4). **Scène 2: Nineve** (3:5-10). **Scène 3: confrontatie met God** (4:1-11)

Jona is geen held, en ook geen heilige, maar een mens als wij die zijn Godsbegrip moet herwerken en bijstellen. De ware held in het verhaal is God, die spreekt en aan Jona een fundamentele vraag stelt.

Samen overleggen

➤ Welke elementen m.b.t. Jona vallen u op? Positieve punten, negatieve punten?

Laten we nu het verhaal overlopen en enkele betekenisvolle elementen onderstrepen...

1. Eerste bedrijf

Roeping en vlucht: Eens richtte de HEER zich tot Jona, de zoon van Amittai: 'Maak je gereed en ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen, want het kwaad dat ze daar doen is ten hemel schreiend.'

Ga naar Nineve: Jona is de eerste profeet aan wie God vraagt om een boodschap te brengen in een vreemde stad. Wanneer er in Israël over vreemdelingen werd gesproken, dan was het vaker een oproep: 'Kom' (aanbidden in Jeruzalem). Het valt dus te begrijpen dat Jona van zijn stuk gebracht is, temeer daar Nineve toen beschouwd werd als symbool van kwaad en wreedheid. Dit kun je lezen bijv. in Nahum 3:1-7).

Jona weigert gevolg te geven aan deze oproep. Op dit ogenblik weet de lezer nog niet waarom. Een korte mededeling in 2 Koningen 14:25 leert ons dat Jona leefde in de tijd van koning Jeroboam. Deze koning deed wat niet goed was in Gods ogen. Wel slaagde hij er in om het verdeelde territorium van Israël te herstellen, mede door de steun van een Godsspraak van Jona. Jona komt hier dan ook naar voor als een nationalist...

De verschillende acteurs tijdens de storm: het meest frappante is wel de houding van de heidense zeelui. Ze lijken veel religieuzer te zijn dan Jona, die vlucht en vervolgens in slaap valt. Nadat ze hun eigen goden hebben aanroepen, richten ze zich tot Jona: 'Wat lig jij hier te slapen! Sta op, roep je God aan! Misschien dat hij zich om ons bekommert, zodat we niet vergaan.'

Ze stellen alles in het werk om het schip te redden door vracht overboard te gooien en uit alle macht te roeien. Wanneer ze Jona's verantwoordelijkheid vernemen, behandelen ze hem zonder enig vorm van agressiviteit: 'Wat moeten we met je doen, dat de zee ons met rust laat?' en bekeren zich zelfs tot de ware God: De mannen werden vervuld van bang ontzag voor de HEER. Ze brachten hem een offer en deden hem geloften.

Jona, wakker geschud, geeft een vreemd antwoord op de vraag van de zeelui: 'Wat doe je hier aan boord? Waar kom je vandaan? Uit welk land kom je? Bij welk volk hoor je?' 9 Jona antwoordde: 'Ik ben een Hebreër en ik vereer de HEER, de God van de hemel, de God die de zee en het land gemaakt heeft.' Hij noemt zijn land van herkomst niet, maar wel zijn ras en zijn godsdienst, alsof hij zich een heel andere schlemming voelt dan deze vreemdelingen en heidenen. Hij belijdt JHWH, de schepper, die overal op aarde en op zee aanwezig is, terwijl hij op de vlucht is en de dood verkiest

boven gehoorzaamheid. De beste rol is dus weggelegd voor de heidenen. Daar waar tijdens de exodus de Egyptenaren verdronken in de zee en de hebreërs gered werden, worden in dit verhaal de heidenen gered en Jona wordt in de zee geworpen.

Samen overleggen

- Op welke manier is de roeping van Jona ook op ons van toepassing vandaag? Wat betekent dit verhaal voor onze zendingsprojecten?
- Moeten wij vandaag in Gods dienst staan, ook wanneer Hij bijvoorbeeld vraagt om over hem te vertellen in het Nineve van vandaag (bv. Mossoel, waar de radicale moslims de plak zwaaien)?
- Wat vind je van de houding van die heidense zeelui? Kunnen wij iets leren van niet-gelovigen? Kunnen zij ons tot voorbeeld zijn?

2. Tweede bedrijf

Tweede roeping: Nu gehoorzaamt Jona. Heeft hij zich bekeerd? Tot hier was hij als een voorwerp, in zee gegooid en opgeslokt door een vis. Vanaf hoofdstuk 3 wordt hij onderwerp: hij beweegt, denkt en spreekt. Hij is de man die door God wordt gestuurd (en niet meer de 'man van de vis' zoals in de Koran).

God en de heidenen: hier komen we weer het thema tegen uit het eerste bedrijf, scène 2, maar dan uitvergroot (enkele zeelui / 120.000 inwoners van Nineve). Jona voert zijn verkondigingsopdracht uit, en na amper een derde van zijn taak (1 dagreis op de 3 dagreizen die de stad groot was) is de reactie van de heidenen eens te meer verbazingwekkend: alle inwoners, van de grootste tot de kleinste, bekeren zich. Er is zelfs geen offer nodig om een antwoord van God uit te lokken: **Toen God zag dat zij inderdaad anders begonnen te leven, kwam hij terug op wat hij bedreigd had hun aan te doen, en hij deed het niet.**

Toch even een belangrijke opmerking betreffende Gods boodschap die in het hebreuws uit slechts 5 woorden bestaat: **'Nog veertig dagen, dan wordt Nineve weggevaagd!'**

Is God van gedachten veranderd? Het Hebreeuwse woord hier vertaald als 'weggevaagd' of 'vernietigd', heeft als eerste betekenis **'omkeren'**. Dit kan inderdaad een vernietiging inhouden (zoals bij Sodom – Genesis 19). In figuurlijke zin krijgt het echter vaak de betekenis van *veranderen, transformeren, ondersteboven keren* (1 Samuel 25:12 – op je stappen terugkeren; Ex 14:5: een hart dat veranderd wordt; Deut. 23:5: een vervloeking die verandert in een zegen). De reactie van Jona toont dat hij enkel de meest negatieve betekenis voor ogen had, en niet de mogelijkheid dat de Ninevieten zich zouden bekeren. God echter handelt met deze heidenen op dezelfde manier als met Israël...

De confrontatie tussen Jona en God:

Het is minder de bekering der Ninevieten dan wel Gods reactie die Jona woedend maakt. Hier komen we ook de ware reden van Jona's vlucht te weten: **Daarom wilde ik naar Tarsis vluchten. Ik wist het wel: u bent een God die genadig is en liefdevol, geduldig en trouw, en tot vergeving bereid.** Jona is niet bang om te sterven, en ook de mogelijke dood van de Ninevieten raakt hem niet. Wat voor hem ondraaglijk is, is dat hij boodschapper wordt van Gods medelijden!

God ondervraagt hem: **de HEER zei: 'Is het terecht dat je zo kwaad bent?'**

Misschien is dit wel de kernvraag. Jona echter antwoordt niet. Dan volgt de episode met de 'wonderboom', Gods manier om door een concrete ervaring het belang van erbarmen en medelijden te leren: **God zei tegen Jona: 'Is het terecht dat je zo kwaad bent over die plant?'**

Indien God Jona's medelijden met de boom begrijpt, waarom zou Jona dan Gods medelijden met de heidenen niet kunnen begrijpen?

Samen overleggen

- Zou jij makkelijk kunnen aanvaarden dat een van je aartsvijanden zich bekeert?
- Hoe denk jij over Jona's onverschilligheid t.a.v. de Ninevieten en hun nakende ondergang?
- Wat is jouw Godsbeeld? Is het een open of een gesloten beeld?
- Heeft God straffen nodig, boetedoening, offers, bloed dat vloeit om te kunnen vergeven?

3. De betekenis van het boek Jona

Tegenover het **nationalisme** van Jona en zijn tijdgenoten (geen enkele interesse voor het heil van de Ninevieten), stelt het boek een **universele kijk**: Jeruzalem wordt niet vernoemd; ook Juda en Israël niet. Geen sprake van privileges voor het volk van het Verbond. Het zijn de heidenen die geschetst worden als vromer en sympathieker dan Jona.

Het boek veroordeelt ook de **foute religie** van Jona: hij heeft het lef om te beweren dat hij God vreest (1:9), wat in principe inhoudt dat hij vasthoudt aan de manier waarop God zich openbaart. In werkelijkheid komt hij in opstand tegen God. Zijn geloof en zijn levenswijze stemmen niet overeen. Nochtans kent hij Gods ware gelaat: geen gelaat van heiligheid, kracht of gerechtigheid, maar wel **tederheid en goedheid** (4:2). Ook zijn geloof en zijn denken komen niet overeen.

Merk ook op dat het begrip **dood** vier keer ter sprake komt (1:12; 4:4,8,9). Ook dit is een teken van een gelovige die het moeilijk heeft met zijn geloof (geloof, waarvan de essentie te maken heeft met het verwelkomen van Gods tederheid). De kernvraag is deze: zal Jona aanvaarden dat God echt is zoals Hij zich openbaart?

De God van Jona: het boek speelt met de twee Godsnamen: Elohim, de machtige scheppingsgod, en JHWH (vaak vertaald als 'Heer'), de God van het verbond en de openbaring. De zeelui en de Ninevieten kennen enkel Elohim, maar leren JHWH kennen. De God van het universum die alles beveelt, de wind, de zee, de storm, de vis, de wonderboom, de worm, de brandende zon, wordt ook voor hen de God van het Verbond, een verbond dat niet meer voorbehouden is aan Israël, maar dat geldt voor alle schepselen van God. Een God die het behoud wil van iedereen, ook de vreemdelingen, ook zij die zo 'slecht' zijn als de Ninevieten. Voor Joden die wachtten op Gods wraak (Nahum 3), was dit godsbeeld een ware revolutie. Dit verklaart ook de woede van Jona...

Samen overleggen

- Wat is jouw houding t.a.v. anderen? Ben jij degene die de Waarheid in pacht heeft om die te brengen aan de 'slechteriken' om ze weer op de goede weg te brengen?
- Ben jij bereid om je godsbeeld in vraag te stellen? Om lessen te krijgen van mensen die jouw geloof niet delen?

4. De essentie: een God van tederheid

Indien God ALLE mensen wil behouden, dan is dat omwille van zijn liefde en tederheid. Zijn houding is niet gelinkt aan de ernst van het kwaad dat werd begaan, noch met de concrete daden van boetedoening van de Ninevieten. Wat telt is hun verandering van gedrag (3:10).

Deze God van liefde gaat op dezelfde manier te werk met Jona: hij probeert hem niet tot rede te brengen d.m.v. woorden van gezag, noch door bijbelteksten te citeren, maar door beroep te doen op zijn innerlijke beleving. Tevergeefs... Ieder mens, jood of heiden, gaat soms in de fout. En de God van tederheid en liefde zonder grens is er, voor iedereen.

Samen overleggen

- Heb jij zelf God al ervaren als een God van liefde en tederheid?
- Kan deze ervaring jouw houding naar anderen toe en onze visie op 'zending' beïnvloeden?